

explosie plaatsvond, het z.g. epicentrum, bevond zich een scheepsbouw-complex van het Mitsoebisji-concern, waartoe een scheepswerf behoorde, in 1857 onder leiding van een Nederlands marine-officier tot stand gekomen, eigendom eerst van de Japanse staat, later aan het genoemde concern verkocht en ten tijde van de Tweede Wereldoorlog een van de grootste scheepsbouwcomplexen ter wereld. Van mei '43 af werkten hier krijgsgevangenen die in een nabijgelegen kamp (Foekoeoka-14) waren ondergebracht. In de winter van '44-'45 hadden zij in dat kamp bitter te lijden gehad onder de kou, ook waren naar verhouding velen (ruim zestig van de ruim vijfhonderd) overleden, hoofdzakelijk als gevolg van een dysenterie-epidemie. Daar kwam nog bij dat Nagasaki op 1 augustus '45 door de Amerikanen werd gebombardeerd: een 'normaal' bombardement.

Op 9 augustus nu (er waren in Foekoeoka-14 toen nog maar honderdacht-en-zestig krijgsgevangenen over: honderdacht-en-twintig Nederlanders en Indische Nederlanders, vier-en-twintig Australiërs, zestien Britten) was een ploeg krijgsgevangenen van 's morgens vroeg af bezig, terzijde van een fabrieksgebouw dat op het terrein van het Mitsoebisji-concern stond, puin te ruimen. De lucht was strakblauw. Om elf uur werd vliegtuigeronk gehoord. Sommigen keken op (er was geen alarm gegeven) en zagen hoe zich uit een van de Amerikaanse toestellen een voorwerp losmaakte dat aan drie ballonnen daalde. Wie bleef kijken wat vervolgens gebeurde, werd op die plek, minder dan twee kilometer van het epicentrum, verblind door de flits van de exploderende plutonium-bom en voorzover het lichaam onbekleed was, met brandwonden overdekt – anderen evenwel hadden zich onmiddellijk laten vallen en hadden de ogen gesloten. Een kolossale doffe knal volgde; gebouwen stortten in en overal braken branden uit.

Enkele krijgsgevangenen zaten die ochtend om elf uur op een schip dat in aanbouw was, dwarsbalken vast te klinken. Zij waren zo in hun werk verdiept dat zij de explosie niet zagen. 'Kijk daar eens!' hoorde een hunner zich toeroepen. 'Ik draaide mijn hoofd om en keek', aldus het verslag dat de betrokkene kort nadien schreef.¹

'Ik bleef een paar tellen die geen einde schenen te nemen, sprakeloos. Ik zag een onbeschrijfelijk sterk, wit licht, dat men zou kunnen vergelijken met het licht aan het einde van een lasbout, maar het duurde veel langer, ongelooflijk lang. Toen verspreidde zich tegen de achtergrond van dit felle witte licht een rood-

¹ Tekst: *NI*, p. 605-06.